

**LUIZ
SVONSON**

**KRAJ
PRIČE**

Prevela
Dijana Radinović

■ Laguna ■

Naslov originala

Louise Swanson

END OF STORY

Copyright © Louise Swanson 2023

Translation copyright © 2023 za srpsko izdanje, LAGUNA

Ova knjiga posvećena je pripovedačima, piscima, muzičarima, dramskim piscima, pesnicima, umetnicima, fotografima, glumcima, igračima i slikarima, a pre svega roditeljima i starateljima koji neumorno šalju svoje mališane u carstvo snova pričom za laku noć.

Ako dobro ispričaš priču, istinita je.

Rejč Kapri

Pisanje je jedini način da se čuješ, a da ne vrištiš.

Šeli Din

Kad odemo, za nama ostaju samo naše priče.

Linda Harison

Čega uopšte ima bez umetnosti? Ko smo ako ne smemo da se izražavamo?

Kas Mej

Prvi deo
PORICANJE

Četvrtak, 1. novembar 2035. – 20.24

Ako dobro ispričaš priču, istinita je.

Ove bih se rečenice setila svaki put kad bih počela da pišem nov roman. Otkucala bih je ispod radnog naslova, koji god bio u tom trenutku. Naglašeni podsetnik kad bih kasno noću otvorila dokument da nastavim s pisanjem. Kraj mene na stolu vrela kafa što se puši i jedna cigareta, koja me čeka kao nagrada ako napišem zadat broj reči: baš u stilu Pola Šeldona.*

Tih šest reči me je gonilo dok sam nemilosrdno prerađivala svaku prvu verziju – kresala kitnjaste reči, tesala glagole, uobličavala metafore, puštala glas. Tih šest reči me je teralo da krpim rupe u zapletu, da motivišem likove, napravim valjan rasplet. Izbrisala bih ih tek pre nego što bih izdavaču poslala konačnu verziju rukopisa.

Ako dobro ispričaš priču, istinita je.

Samo, odavno nisam napisala priču.

Niko nije – ili ako jeste, onda to nije podelio sa svetom. Tri kratke ali slavne godine uživala sam u blistavoj karijeri, ali s tim je gotovo. Tri knjige koje sam napisala – od toga dva

* Glavni junak iz romana *Mizeri* Stivena Kinga i istoimenog filma, inače pisac. (Prim. prev.)

bestselera – koje su pobrale pohvale kritičara, osvojile Britansku književnu nagradu i odvele me na sve najveće festivale, i s tim je gotovo. Gotovo je i sa mojom ulogom britanskog pisca laureata, prvim u istoriji. Gotovo je i s romanom. Da sad napišem roman i objavim to na društvenim mrežama, trolovali bi me, prijavili i banovali. Da sad napišem roman i pokušam da ga objavim, plašila bih se posledica.

Moje knjige, kao i mnoge druge, spaljene su na lomačama širom zemlje, plamenovi su lizali i gutali naše dragocene reči.

Sanjala sam noćas te plamenove.

I probudila se jutros sa *nezadrživom* potrebom da pišem, rečenice su prosto prštale iz mene uprkos strahu, uprkos vatra, uprkos svemu. Shvatila sam da više ne mogu da živim poričući pisanu reč.

I stoga pišem. Ja sam pisac. Samo, moj laptop nije bezbedan. Možda me nadziru. Zato uzimam pravu olovku. Pravu svesku požutelih stranica sa četiri narcisa na koricama, koju godinama imam. Uredno pišem na iscrtanim linijama. Za pisaćim stolom. Tu je kafa, ali ne i cigareta. Prituljena lampa pored mene. Vrata su zaključana. Zastori navučeni. Tu sam samo ja. Mrak guta spoljašnji svet, proždire ga.

Pisaću.

Ako moje reči dospeju do pogrešnih ljudi, inkriminisaću svakog koga pomenem. Mogla bih da izgubim sve što imam, što i nije bogzna šta. Ali ne mogu da me optuže da pišem prozu. Jer ovo nije roman. Nema poricanja: ispričaću kako smo ovamo dospeli, u ovaj svet bez fikcije. Nema poricanja: pričaću o svom životu, o tome kako je sad dosadan, usamljen i mučan.

Nema poricanja: progovoriću.

Moram ili ću, mislim, poludeti.

Petak, 2. novembar 2035. – 7.23

U jeku smo još jednog novembarskog vrelog talasa. Asfalt se topi. U ponoć je bio mek pod mojim nogama poput gumene podloge na igralištu, kad sam odnela prazan tetrapak od mleka do kraja bašte, zapušila nos i bacila ga u kantu za reciklažu. Ne podnosim miris mleka koje nije hladno. Taj puterast jak miris nalik oštrom mirisu lepka podseća me na vreme kad su siromašna deca na školskom odmoru dobijala besplatnu bočicu mleka. Majka mi je jednom rekla kako gajbe stoje u uglu učionice satima, dok se mleko ne zgruša.

Kad sam sinoć završila s pisanjem za radnim stolom i konačno zaspala, frižider je zaštektao kao pištolj za eksere. Samo što nisam pala s kreveta. Pomislivši da mi je neko provalio u kuću, i prestravljena da su *oni* saznali da pišem, dograbila sam baterijsku lampu i odšunjala se u kuhinju.

Tamo nije bilo nikog. Frižider je skroz utihnuo. Očito da je odavno počeo da zakazuje pošto mi se salata kvarila brže nego inače, a koka-kola mi se nedeljama nije ohladila. Lora iz susedne kuće stalno mi govori da kupim superfriz, ali ja nemam poverenja u to. Volim svoj stari frižider. I nemam nikakvog glasovnog asistenta. Ne mogu da ugasim internet – ili kako

se to već kaže – pošto ga od 2030. ima svaka zgrada. Ali mesecima nisam otvarala laptop, a smartfon palim samo jednom nedeljno, da poručim namirnice. Pitam se jesam li jedina koja se kloni mreže.

Prošli put kad su došli, ispitivali su me i pitali zašto izbegavam internet.

Nisam im odgovorila. Ne moram.

Sad je jutro. Pijem jak čaj za pisaćim stolom dok mi električni ventilator bije u lice i pišem u ovu svesku kako mi je crkao frižider. Ovo mi se čini kao pravo mesto za pisanje. Zurim naravno u prazan zid, nemam nikakav pogled niti knjige oko sebe, pa ovo ne može da se meri s mojim nekadašnjim pisaćim stolom, masivnim od hrastovine za kojim su nastale tolike reči. Tamo sam bila okružena pravim knjigama. Bila je to kuća priča. Knjige su bile natrpane na sve moguće police, čitavi redovi jedni na drugima, gnječile su one pod sobom, stapale početke s krajem, borile se za mesto u mom srcu.

A i ja sam tad imala svoje mesto u tuđim srcima.

Moraću da kupim nov frižider. Da odem u prodavnicu. Da vidim mogu li da ga uzmem na rate. Plata čistačice je mala. Pet dana nedeljno radim u Kraljevskoj bolnici, ribam sale za sastanke i hodnike. Tamo ne znaju ko sam.

Kako je prošle godine minimalac podignut kao nikad pre, mnoge male firme su bankrotirale. Neke ti sad daju pola na ruke ako pristaneš na manju platu. Meni to odgovara. Mogla sam da im dam lažno ime. Dobro radim, držim se povučeno. Međutim, kreditna sposobnost mi je iz tog razloga mala zato što se računa samo onaj mali deo plate koji mi se uplaćuje na račun u banci, kao i sve manja ušteđevina, ono što mi je preostalo od novčane pomoći koju su mi dali dok ne nađem posao. Dobili su je svi književnici i urednici, svi koji su ostali bez posla zbog zabrane.

Za sat vremena treba da budem u bolnici; počinje mi smena. Vozim se biciklom. Ne mogu da priuštim sebi auto, čak ni neki

stari dizelaš. U ova autonomna vozila nemam poverenja, a od 2030. od novih kola samo njih možeš da kupiš. Osamdeset posto vozila na ulicama sad su ta bez vozača. Bar svaka ulica ima biciklističku stazu, ali njih ne prepoznaje svako autonomno vozilo, pa na stotine biciklista godišnje bude povređeno. Da li su ljudi, sa svojim hirovima i emocijama, bolji za volanom? Ne znam. Da li se ljudi oslobađaju svake odgovornosti ako u nesreći koju je izazvalo vozilo bez vozača pogine neko dete?

Dok sam pisala fikciju – davno, davno, čini mi se – imala sam rutinu. Probudila bih se kasno, što mi je način života tad dozvoljavao, uključila aparat za kafu, odgovorila na mejlove, popila još jednu kafu, pa sela da pišem. Napravila bih pauzu za ručak, pa se posle vraćala stranici, nedovršenoj rečenici koja me je čekala, pa ne bih imala drugog izbora do da je dovršim. To mi je bio trik – nikad nemoj da završiš poslednju rečenicu. Neka njena misterija bude...

O, neko je na vratima.

Srce samo što mi ne iskoči. Sranje. Još sam sva kao na iglama, toliko me je frižider noćas prepao.

Čekaj, sad ću da...

Petak, 2. novembar 2035. – 9.18

Vratila sam se.

Pomislila sam da su to *oni*, onaj visoki i niski. Ne dolaze više često, ali se užasavam njihovog dolaska. Umesto njih na pragu sam ugledala nekog mladića. Iza njega je na ulici bio parkiran tobož starinski kombi, koji su postali popularni s povratkom „starovremskih“ uslužnih delatnosti. Na njemu je, nad slikom porodice iz devetsto devedesetih koja pije čaj i jede keks, zlatnim slovima pisalo *Fini napitak*. Komšinica Lora poručuje od njih. Kaže da joj je vrhunac nedelje kad joj đakonije dostavi srdačan svet umesto bezdušnih kurira koji te ne gledaju u oči. Prepoznala sam mladića. Viđala sam ga više puta kako se odvozi do njenih vrata.

– Dobro jutro – rekao je gledajući me odozdole. – Da li ste ikad razmišljali o tome da čaj kupujete na nekom drugom mestu osim u supermarketu?

– Nema ni pola devet – odvrtila sam.

– Da li biste želeli da vam se čaj dostavlja direktno na vrata?

Bio je u invalidskim kolicima. Očigledno je išao na operaciju da koliko-toliko sredi ožiljak na desnom obrazu, samo prekasno. Zureći u njegovo lice, primetila sam da mu krpeljeni

deo između obrve i vilice liči na pertle koje je neko dete prvi put vezalo – jedan kraj je zategnutiji od drugog. Iz pristojnosti sam spustila pogled na njegovu debelu smeđu jaknu sa zlatnim obrubom i nazivom *Fini napitak* izvezenim na džepu. Pogled mi je odlutao do lepih mesinganih dugmića, pa do zlatnog obruba na rukavima i naposljetku do njegove blistave robe izložene u korpi na krilu, čije je ispreplitano pruće ličilo na ožiljak na njegovom licu.

– Cena našeg čaja vrlo je konkurentna – nastavio je.

– Je li te Lora poslala? – Pogledala sam ka njenoj kući. U poslednje vreme često navraća. To me uznemirava. Stvarno je teško ikome verovati.

Nije mi odgovorio, samo me je posmatrao.

– Ona me sažaljeva. Nadam se da nisi zato ovde.

I dalje me je ćutke gledao.

Došlo mi je da ga pitam je li i gluv uz to što je obogaljen, ali nisam okrutna. Ipak, iz nekog razloga nešto me je kod njega iritalo. Možda je to bilo zbog vrućine. Možda zbog pokvarenog mleka. Crknutog frižidera. Same pomisli da me i on sažaljeva, što ne znam zašto je došao.

– Garantovano vam vraćamo novac ako naši proizvodi nisu po vašem ukusu – rekao je. Nisam po njegovom naglasku mogla da odredim odakle je. Govorio je odmereno kao da ga dosad niko nikad nije slušao. – Časopis *Peciva i poslastice* opisao je naš keks kao čist užitak.

– Da ti kažem, jebe mi se za keks. – Sama sam sebe iznenadila. Sad zaista retko psujem, a sad evo psovke već na prvim stranicama. Jasno mi je da se ne prikazujem u najboljem svetlu, ali ovo nije roman. Ja nisam savršena. I ne zavaravam se da jesam. Ipak, moram da odam priznanje čajdžiji što nije ni trepnuo na ono *jebe mi se*.

Shvatila sam da sam besna na sebe, a ne na njega.

Besna što se plašim, što se uvek prepadnem kad mi neko dođe na vrata.

Zašto je on toliko uporan? Zašto baš kod *mene*?

Smem li da mu verujem? Lepo bi bilo imati nekog kome veruješ.

– Smem li da pitam kakav čaj volite? – upitao me je.

– Vruć i jak – mrzim ona slaba sranja. – Bar sam mu toliko rekla.

– Onda, čaj koji traje. – Zastao je. – A šta biste rekli, koliko kesica čaja u proseku popijete nedeljno?

– Ko još broji kesice čaja?

Prešao je preko mojih reči. – Mislim da imamo savršen čaj za vas. Ljubitelji jakog čaja luduju za njim. Ova mešavina se može podgrevati u mikrotalasnoj, a da i dalje ima svež ukus kao tek skuvan čaj. Nije poput onih nebrendiranih čajeva koji ne taže žeđ kad se podgreju.

– Treba da budeš pisac. – Ovo sam izrekla ne razmišljajući.

– Čuj, ne mogu da kupujem tvoj čaj. Nemam para.

Zagledao se u mene. Na trenutak sam pomislila da me je prepoznao. Već sam se pripremila da ću mu to videti na licu, da će mu se onaj zategnuti ožiljak razvući, ali njegovo je lice ostalo bezizrazno. Jara je već igrala nad ulicom. Novembar. Nema ni devet ujutru, a već je dvadeset pet stepeni.

Čajdžija je uzeo mali zlatni paketić iz korpe. – A da vam ostavim uzorak i dam vam vremena da razmislite? – upitao je.

– Ne treba mi vremena da razmislim – kazala sam.

Zatvorila sam vrata i naslonila se na njih bez daha, pa čekala dok nisam čula kako se vrata kombija otvaraju i njegova kolica podižu na vozačko mesto. Posle minut-dva izašla sam na trem da proverim je li otišao. Električni kombiji su tako tihi da nikad ne znam. Prikradu ti se kao tragedija. Ulica je bila pusta. Zapitala sam se da mi se nije samo pričinio, da ga nisam izmislila kao što sam nekad svašta izmišljala.

Kad sam se okrenula da se vratim unutra, ugledala sam ga. Zlatni sjaj na zidu koji me je delio od Lore. Zračak sunca.

Ostavio mi je uzorak. Bio je stvaran. Taj me je poklon dirnuo, ali sam potisnula emocije. Nisam smela da rizikujem.

Zašto je pokucao na moja vrata? Da li me i on sažaljeva što živim sama?

Kakva drskost, da *on mene* sažaljeva.

Odnela sam zlatni paketić u kuhinju – ne obazirući se na crknuti frižider – i stavila ga pored čajnika. Moram sad na posao. Nisam sigurna šta je bezbednije – da ponesem svesku sa sobom ili da je gurnem u procep u dušek u koji sam prošla? Ne sviđa mi se pomisao da nije uvek tu negde kraj mene. Poneću je sa sobom. Kasnije ću završiti.

Kad se latim papira i olovke, dok beležim svoj život, ponovo se osećam kao čovek. Dok pišem, u svom sam najčistijem obliku. Ovo ne može biti mnogo drugačije od pisanja proze. No opet mora da ima smisla. Sakriću lajtmotive u tekstu. Igraću se rečima.

A sad na posao.

Vratila sam se. Kao da je juče bilo.

Taman sam se spremala da izađem iz kuće kad sam je ugledala na simsu prozora u hodniku – dečju plavo-belu patiku. Za levu nogu. Nebrendiranu. Jeftinu. Izgrebanu i iznošenu. Mali broj, za recimo osmogodišnjeg dečaka – ili bar ja tako mislim. Pružila sam ruku da je dohvatim pomislivši da će mi ruka proći kroz nju kao da je hologram, ali bila je stvarna. Otkud se tu našla? Ko ju je tu stavio? Čajdzija? Lora? Je li to neka okrutna šala?

Ali oni ne znaju za moju bol.

Kako bi mogli da znaju?

Je li sićušna kap krvi na donu stvarna ili je...

Subota, 3. novembar 2035. – 00.07

Ponovo sam za pisaćim stolom.

Ruka me boli od pisanja. Ovo je nešto sasvim novo za moje prste. Nešto što godinama nisam radila. To što je ponoć nema nikakve veze. Vrućina nije spala iako je kasno. Osim ovog jadnog, pregrejanog ventilatora koji me spasava da se ne istopim kao Zla veštica Istoka, u kući se ništa ne čuje, posebno ne frižider. Pobacala sam već mlake namirnice iz njega, umalo povrativši od gumenastog sira. Nisam stigla danas da uzmem drugi. Nešto me je omelo.

Ispričaću vam.

A onda ću vam ispričati i za knjige; za zabranu fikcije.

Biciklom sam se odvezla na posao. Majica mi se skvasila od znoja pod rancem, vreo vazduh mi je bio u lice kao iz otvorene rerne. Zimsko nebo nada mnom bilo je plavo poput pruge na onoj patikici u mom hodniku. Umalo što nisam naletela na ivičnjak. Zaboravila sam. Nakratko. Pre nego što sam izašla iz kuće, držala sam patiku na dlanu, pa je odnela u kuhinju i stavila kod crknutog frižidera. Zašto samo jedna? Gde je druga? *Ko* ju je stavio na moj sims? Čemerno srce i jalova utroba naveli su me da shvatim da možda i znam *zašto* – samo nisam

znala ko. To je okrutno ruganje mojoj bezdetnosti; mojoj čežnji za sinom koga nikad nisam imala, testovima koji nisu otkrili nikakvu fizičku manu.

Ali ko za to zna?

Nema većeg bola od želje za detetom. Sat kuca. Sat potom stane. Imam pedeset dve godine. Isteklo mi je vreme. Iako je Nacionalna zdravstvena služba povećala starosnu granicu za besplatnu vantelesnu oplodnju, preporuka Nacionalnog instituta za zdravlje i zdravstvo (NIZZ) jeste da se to besplatno nudi samo ženama starim do pedeset godina. Mogla bih da je platim. Ne gledaju na to jesi li udata. Ali nemam toliki novac. A i već sam se pomirila s tim. Takva mi je sudbina.

Na semaforu, jedna žena u klimatizovanim kolima, prekrasno doterana, sažaljivo se zagledala u moje uplakano lice. Prestala je da razgovara telefonom, što nije više prekršaj jer su vozila autonomna, i namrštila se kao da me pita „jesi li dobro?“.

Nisam bila dobro. Razmišljala sam o nozi koja bi mogla da nosi onu plavo-belu patiku, o dečaku čija je to noga, koji bi mogao da trči u tim patikama, da juri za loptom, nekom devojčicom, dečakom, za vetrom. Ženina kola isto su bila plava.

Stigla sam na posao znojavog čela i srca i dalje punog tuge. Ostale čistačice su prijatne, ali ja se držim po strani. Odmah sam počela da radim, uzela kolica s priborom za čišćenje i odvezla se liftom do poslednjeg sprata. Ne promiče mi da se radnja moje treće knjige – one koja mi je promenila život – odvija u bolnici. Jesam li s namerom ovde završila? Nisam. Prosto sam videla oglas za posao i prijavila se.

Nacionalna zdravstvena služba godinama nije bolje stajala nego danas. Bar nam tako kažu političari i njihovi mediji. Zbog tehnološkog napretka, a i zahvaljujući lekcijama naučnim posle pandemije kovida 19, znatno je efikasnija. Već pet godina zdravlje se digitalno nadgleda preko aplikacije NZS-a. Trenutno se ispituju i potkožni implantati, mnogima je mrska

sama pomisao na nešto tako invazivno. Meni prvaj. Nemam ni aplikaciju, niti ću je ikad imati.

Dok sam čistila salu za sastanke 3a, ponovo sam se susrela sa svojim ljutim neprijateljem.

Na dugačkom belom stolu – pokraj zgnječene konzerve koka-kole, u koju je iz nekog razloga zarivena pinceta za čupanje obrva – stajala je čaša mleka. Bila je dopola puna zla zagrejanog na sobnu temperaturu, smrdljive kremaste tečnosti što se belasala. Kako stoji u dnevniku rada, poslednji sastanak u ovoj sali završen je juče u tri, što će reći da nije bilo sveže. Ubacila sam zgnječenu konzervu u kesu za đubre privezanu za kolica, a onda sam uzela da brišem sto ignorišući mleko. Tek kad sam uglancala sto toliko da u njemu vidim svoj zajapureni odraz, konačno sam zapušila nos i pružila ruku prema čaši.

Baš u tom trenutku vrata sale su se otvorila uz škripu koja mi je skratila pola života. U salu su ušla dva muškarca i jedna žena. Prepoznala sam gospodina Patrukala (zdepastog hirurga retke riđe kose) i gospodina Šrivelu (koketnog hirurga ortopeda koji mi često udeljuje komplimente), ali nisam znala ko je vitka plavuša. Kažiprst mi je stajao na centimetar od čaše. Naglo sam povukla ruku i strpala je u džep kecelje, a čaša se prevrnula i mleko se prosulo po stolu. Smrdljive kapi prolile su se po podu. Sve troje se upiljilo u mene.

– Izvinjavam se – kazala sam, usplahirivši se.

Obrisala sam mleko dvema krpama, pa ih iscedila u kofu, grcajući od smrada.

– Zamolićemo vas da napustite prostoriju, gospođo...? – Vitka plavuša – čiji se dah kad se nagla osećao na pokvaren mlečni proizvod – blago je naherila glavu, podstičući me da dovršim rečenicu.

– K-Kartrajt, ali zovite me Rejč – odvrtila sam. – Koliko znam, u ovoj sali nije zakazan nijedan sastanak. – Ponovo sam pogledala u dnevnik rada i zavrtela glavom, iznervirana što ne mogu da odem iz bolnice dok ne pospremim sve prostorije

sa spiska. – Imam još da očistim frižider, da operem prozore i da ispraznim...

– Neka nastavi – srdačno je kazao gospodin Šrivel. – Rejč radi ovde već pet godina, neće nas ometati. Kako može kad je ovako ljupka?

Njegovo bi se ponašanje moglo okarakterisati kao seksualno uznemiravanje, za koje se, ako se dokaže, dobija kratka zatvorska kazna. Ali meni je, zarobljenoj u sterilnom usamljenom svetu, ta pohvala moje ličnosti bila... *znak ljubavnosti*.

Gospodin Patrukal je na to samo odmahnuo rukom. – Za ovo stvarno ne može.

– U dnevniku rada nije zaveden nikakav sastanak – ponovila sam kao da će oni na to prosto slegnuti ramenima i ostaviti me da na miru završim posao.

– Zakazan je u poslednjem trenutku – kazao je gospodin Šrivel.

Gospodin Patrukal ga je prostrelio pogledom kao da je sa tih pet reči otkrio nekakvu veliku tajnu. – Moraće da ode – rekao je.

– Rejč, je l' hoćete? – upitao me je gospodin Šrivel sa zavereničkim smeškom, kao da oboje udovoljavamo drugom hirurgu. – Samo ovaj.

Slegla sam ramenima. – Znete li koliko ćete se zadržati?

– Najviše sat vremena – odgovorio je.

Izgurala sam kolica iz sale osećajući njihove poglede na leđima. Znala sam da čekaju da zatvorim vrata za sobom, pa da počnu s razgovorom. Verovatno se radi o nekom supertajnom medicinskom projektu koji nije za uši uboge čistačice. Mada mene to ionako ne interesuje. Vratila sam se za sat vremena i zatekla praznu salu. Samo su isprljana šolja za kafu, tri mrve i jedna odmaknuta stolica govorili da su uopšte bili ovde.

Uzged budi rečeno, ne mucam – *K-Kartrajt* – samo ponekad, kad sam ovde, zaboravim da se tako zovem. Odabrala sam prezime koje počinje na K kako bih, kad krenem da kažem

Rejč Kapri, mogla da ponovim to K i kažem prezime po kome me sad znaju.

Nekada davno zvala sam se Rejč Kapri i bila sam spisateljica, romanopisac. Pisala sam knjige koje se sad digitalno brišu i fizički uništavaju. Ipak, nisu sve uništene. Izbegavam društvene mreže i onlajn portale, ali znam da se redovno izveštava o tome kako po podrumima, tavanima i šupama pronalaze romane objavljene pre 2030. Jednog dana vlada će isterati svoje. Kako se fikcija više ne štampa – a svaka papirna knjiga se pronalazi, predaje, uništava – naše reči izumiru.

Ali ja još imam primerak svog poslednjeg romana.

Tehnološka čudesnost, tako se zvao. Bio je to jedan od četiri velika romana koja su sve promenila. Ne mogu da ga se odreknem. Neću ovde da napišem gde se nalazi, ali čuvam ga kao što čuvaš srebrni privezak koji ti je majka na samrti stavila u ruku pre nego što je ispustila dušu. Obećala sam da ću vam ispričati kako su knjige zabranjene, i hoću. Ne poričem to. Samo mi treba vremena da...

Subota, 3. novembar 2035. – 2.46

Vratila sam se. Ne za pisaći sto, već u krevet. Ne mogu da spavam. Vručina. Reči. Ne daju mi. Nisam završila priču o tome šta se juče desilo.

Sad ću.

Vratila sam se kući biciklom užasno sporo, znoj mi se slivao u oči i mutio mi vid. Temperatura je skočila na trideset devet stepeni i nije moglo da se diše. Dva puta sam morala da stanem i rukavom brišem znoj s lica. Drugi put sam prislonila bicikl uz drvo i stala u hlad da malo predahnem. Do mene su dopirali glasovi koje kao da je doneo talas vreline. Osvrnula sam se oko sebe da vidim odakle se čuju, ali nisam videla ništa sem mirne ulice. Privezala sam bicikl za tanko stablo, pa otišla do obližnjeg skvera, na kome su oko mermerne fontane bili kafići i prodavnice. Pred ulazom u *SVEknjige* pružao se dugačak red.

To su sad jedine knjižare u Britaniji; korporacijski lanac. Male samostalne knjižare bile su još jedna žrtva smrti romana. Nisu mogle da se nadmeću sa *SVIMknjigama*, s njihovim niskim cenama publicistike, ogromnim budžetom, monopolom i marketingom. Svaki put pomislim kako je naziv *SVEknjige* sasvim neodgovarajući za knjižare u kojima se ne prodaje beletristika. Prikladnije bi bilo da se zovu *NEKEknjige*.

Ali otkud toliki red?

Kako sam to pomislila, videla sam šta ljudi što stoje u redu – tiho i oborene glave kao da čekaju da uđu na pogrebnu službu – imaju u ruci. Romane. Šarenih korica, različitih veličina, pohabane, nove-novcate, u tvrdom i mekom povezu, prelepe *prelepe* romane. Prepoznala sam neke što su objavljeni svega koju nedelju pre zabrane, pa nikad nisu imali priliku da nađu svoje mesto u svetu književnosti, a sad su ih vrele ruke držale poslednji put.

Sad sam znala zašto ljudi čekaju u redu.

Bio je dan amnestije.

Prvi petak u mesecu jedini je dan kad možeš da predaš knjige objavljene pre 2030. bez straha od krivičnog gonjenja. Iako se više ne prodaju niti objavljuju, teško je pratiti da li ljudi još imaju stare knjige. Plan je da amnestija traje do 2037, do kada bi sva fikcija trebalo da nestane. Do tada možeš da odeš u bilo koju knjižaru – što naravno znači u *SVEknjige* – i predaš primerke koje nezakonito poseduješ.

Stala sam u red čisto da vidim koje knjige ljudi imaju, žudeći da uživo vidim roman, *bilo koji* roman. Nikad nisam učestvovala u danu amnestije. Komšinica Lora jeste. Prošlog meseca je odnela erotski bestseller Edija Lejna *Uzmi me kako hoćeš*. Mene su iz prethodne kuće iznenada iselila dva vladina službenika, visoki i niski, kako ih zovem, i sad obojica dolaze da me ispituju kad god im se prohte, da se uvere da nisam nastavila da pišem. Ne znam šta se desilo s mojom ogromnom zbirkom romana, s potpisanim primercima i unikatnim, specijalnim izdanjima, koja su pre zabrane vredela čitavo bogatstvo. Jesu li moje voljene knjige spaljene? Ne smem ni da pomislim na to. Dok sam hodala po kući u koju su me odveli, onoj u kojoj sad živim, plakala sam uz gole bele zidove. Čak i sad ih ponekad pipam i pravim se da pod prstima osećam ispupčene sjajne hrbate knjiga, bezbrojnih knjiga. Zamišljam da mogu da uzmem jednu s police i izgubim se u nekom drugom svetu.

Iz razmišljanja me je prenuo nečiji glas. – Nemate knjigu – rekla je žena koja je u rukama imala tri prastara, očito voljena romana Stivena Kinga.

Pogledala sam u svoje ruke kao da očekujem da će se u njima pojaviti jedna. – O... stala sam u pogrešan red. Samo hoću da kupim... ovaj... medicinski rečnik.

– Pa onda ne morate da čekate u redu – prasnula je.

Klimnula sam glavom, pa ušla u radnju. Nisam ušla u *SVE-knjige* još od 2033, kad me je spopala očajnička želja da budem u blizini pravih knjiga, *bilo kakvih*. Tada sam dodirivala blistave korice mahom tvrdokoričenih knjiga i žalila za izgubljenom slobodom, što ne mogu više da stvaram svoj svet. Sad sam se u klimatizovanoj radnji osećala kao u raj. Stajala sam nekoliko sekundi da se rashladim, pa udahnula i prišla policama.

Knjige su i dalje poređane po abecednom redu po prezimenu pisca, i dalje su razvrstane prema žanru, i dalje su pod knjigama koje osoblje preporučuje prikačene kartice s pohvalama. Ispod biografije boksera Meka Vesta – pod naslovom *Bez zadržke* – Si-jena je napisala: „Šokantan i surovo iskren prikaz njegove dosadašnje karijere.“ Nasmešila sam se. Iskrena knjiga. Često pomislim kako su biografije još najbliže fikciji. Bar pričaju neku priču.

Iz razmišljanja me je prenuo neki glas. – On mi je heroj.

Kraj mene je stajao dečaćić u crvenoj majici sa odštampanom siluetom Meka Vesta i smešio mi se od uva do uva. Dva zuba su mu ispala. Imao je možda šest godina.

– Tvoj heroj? – ponovila sam sa osmehom.

Žustro je zaklimao glavom. – Mama je rekla da će mi je kupiti – rekao je.

– Hoćeš li sam da je čitaš? – zadržano sam ga pitala.

Odmahnuo je glavom. – Ima prevelikih reči.

– Hoće li onda mama da ti je čita?

Ponovo je zavrteo glavom. – Neće – zaverenički je šapnuo.

– Zašto? – Ali čim sam to izgovorila, shvatila sam zašto. Verovatno se plaši. Da li se čak i čitanje biografije detetu računa u pripovedanje, koje sadašnji školski sistem nikako ne odobrava?

– Pa ne sme, zar ne? – kazao je i slomio mi srce.

Bio je suviše mali da bi se sećao vremena u kome su se pričale priče za laku noć. Njegovi roditelji nisu sedali kraj njega na krevet, gladili mu kosu, ljubili ga u čelo i počinjali priču rečima: „Bio jednom jedan...“

– Izmišljene priče ne sme – kazala sam. – Ali ovu knjigu sme da ti čita.

– Ponekad – rekao je tiho, pa sam se primakla – moja starija sestra i ja se sakrijemo ispod pokrivača, pa mi ona priča priče o slonovima što govore i letećim kolima. Obično zaspim pre kraja, pa mora ujutru da mi završi priču.

Žudela sam da ga poljubim u obraz, da ga zagrlim, ali isto kao i seksualno uznemiravanje, i za dodirivanje deteta koje nije tvoje – čak i samo da mu pomogneš da ustane kad padne – dobija se kratka zatvorska kazna.

Deca naše zemlje su besana. Jednom sam kasno noću gledala neki dokumentarac o dva doktora koja moraju da prepisuju pilule za spavanje deci od osam godina, što znači da su sutradan u školi kao zombiji. Za to su krivili klimatske promene, video-igre koje previše razdražuju decu, skrivene aditive u vitaminima, koje sad sva deca mlađa od deset godina moraju da piju, materijale od kojih se pravi nameštaj. No iako je to sasvim očigledan razlog, nijedan doktor, političar i roditelj koje su intervjuisali u filmu nije spomenuo da je to prosto stoga što se deci više ne pričaju priče za laku noć. Da li bih se ja usudila to da kažem da su me intervjuisali? Verovatno ne bih. Ali to mislim. Čitanje naglas budi deci maštu. Umiruje ih. Pomaže im da shvate svet. To je neporeciva činjenica. Tim bolje ako su to bajke i priče. Taj osećaj topline, sigurnosti i radosti kad se dete privije uz tebe dok ga odvodiš u izmišljeni svet neprocenljiv je.

Ali niko to ne govori.

Deca uvek plaćaju za ono što mi radimo, za naše greške. Kad udari ekonomska kriza, deca gladuju. Kad udari suša – kao ona 2032, kad su se bujni travnjaci sparušili i spekli, a suvo drveće

gorelo – deca žedaju. Kad vlada donosi odluke, deca su ta o kojoj najmanje razmišljaju.

– Kaži sestri – rekla sam dečaku – da nikad ne prestane da ti priča priče.

Možda nemam svoje dete, ali brinem se za našu decu. U vreme kad smo mi odrastali, osamdesetih i devedesetih godina, mene je uspavljivao glas moje majke, koja mi je tiho pričala priče iz *Zeca Petra*, *Veštica* i *Vinija Pua*. Da imam sina u ovom svetu bez poricanja u kome je dozvoljena samo istina, ja bih mu potajno izmišljala priče. Ne bi me sprečio ni srećan kraj bajki.

Iznenada mi se u mislima javila ona neobična plavo-bela patika na simsu prozora u hodniku, pa sam spustila pogled na dečakove noge. Nosio je lepe crne cipele na pertlanje. Nasmešila sam se.

– *Mek!* – začuo se piskav glas. – Prekini da gnjaviš tetu. – Krupna žena s dugačkim pletenicama žustro nam je prišla.

– U redu je – kazala sam. – Zaista. Nije me gnjavio.

– Stvarno to hoćeš? – upitala ga je ona, pokazavši glavom na onu biografiju.

– Molim te – odvratio je dečak.

Žena je uzela knjigu – poslednji primerak – pa su pošli do kase. Dečak se osvrnuo ka meni i prineo prst usnama – *psst*.

Okrenula sam se ka ljudima što su stajali u redu s romanima u rukama. Jedna prodavačica puštala ih je u radnju po nekoliko odjednom, a oni bi potom odlazili do posebnog pulta, gde je velika plastična kutija čekala njihove knjige. Jedna mršava žena tanke i retke kose gledala je u roman *Šeli Din iz 2029*, koji je držala u naručju kao rođeno detence. *Vojska ljubavnika* prikazivala je utopijsku budućnost u kojoj se otkriva da ljubav, kad zreli, odrasli ljudi mogu slobodno da joj se prepuste, ima tajne kodove i moć isceljivanja. Poput mog trećeg romana, to je bila jedna od četiri zabranjene knjige koje su promenile sve; deo „velike četvorke“.

– Šta se dešava sa ovim knjigama? – upitala je mršava žena, nemajući snage da preda svoju.

– Nemam pojma – odgovorila je prodavačica. – Zapečatimo ovu kutiju i neko dođe po nju i odnese je.

– Ne mogu to da uradim.

– *Morate*. – Prodavačica se uznemirila.

– Ovaj... a je l' bih mogla da dođem sledećeg meseca?

– Mislim da to nije dozvoljeno. – Prodavačica sigurno zna kakva ti kazna preti ako poseduješ tu knjigu, sigurno zatvorska. Po izrazu njenog lica videlo se da je pod velikim pritiskom da vrši svoju dužnost kako treba.

Mršava žena joj je polako pružila svoju crno-bež-crvenu knjigu, pa se udaljila i dalje držeći pružene ruke kao da se nada da će joj u njih pasti druga knjiga.

– Sledeći! – povikala je prodavačica.

Okrenula sam se da odem do polica i naletela na nekoga. Najpre sam ugledala sopstvenu knjigu – *Tehnološku čudesnost*. Bilo je to prvo izdanje, ono sa slikom doktora na koricama koji u ruci ima sopstveno krvavo srce, a iza njega se, kroz rupu u grudima, vidi prazno, sterilno bolničko odeljenje. Ruka mi je sama poletela do grudi kao da hoću da zadržim sopstveno srce da ne pobegne. *Bolno* sam žudela za svojom knjigom. Za svime. Za pisanjem, za kasnim noćima, ranim jutrima, za strašću, za kucanjem dok mi prsti ne zabride; za prizorom prvih primeraka kad izađu iz štampe, za pohvalama, divnim pohvalama. Jedva sam se suzdržavala da je ne uzmem od čoveka divljih obrva i čupave brade koji me je sad netremice posmatrao.

– O bože – prošaputao je.

Videla sam. Prepoznao me je. Uspaničeno sam zavrtela glavom, ali njegove plave oči bile su tople kao nebo, a ne ledeno hladne. Dotakao mi je mišicu, a meni je tako prijao ljudski dodir. A onda je naglo povukao ruku kao da je shvatio da bi taj čin mogao da naiđe na osudu.

– Obožavamo te – šapnuo je.

– Vi...? – Pocrvenela sam.

– Kosa ti je kratka... i druge je boje... ali ipak sam te prepoznao.

Mahinalno sam se dotakla po vratu.

– Održavamo tajne čitalačke večeri. – Nagnuo se ka meni.

– Je li? – Kako mi je to ulilo nadu! *Tajne čitalačke večeri.*

Bože kako mi nedostaju! Sastaješ se s čitaocima po njihovim kućama, piješ njihovu kafu, jedeš njihove domaće kolače, pričaš o književnosti dok sunce ne zađe. Na toliko sam ih bila u onom starom svetu.

– Obožavali smo „veliku četvorku“. – Zastao je. – Nikad ih neće sve uništiti – šapnuo mi je na uvo, zapahnuvši me vrelim dahom. – A sve i da uspeju... – Kucnuo se po glavi. – Mi ih nećemo zaboraviti. Dokle god pričamo o njima, one će živeti. Moja najdraža knjiga je tvoja. Ja... velika mi je *čast* da te vidim, da te upoznam. *Tebe*, Rejč Kapri, britanskog pisca laureata.

Osvrnula sam se oko sebe uplašena da će se svi okrenuti na pomen mog imena, ali naš tajni razgovor se izgubio u žagoru.

– „Nemate ljudskosti. Nemate srca. Nemate prava. Ne, ali imamo umeće, imamo ruke, i to ćemo popraviti“ – prošaputao je.

Upamtio je moje reči.

Ja, međutim, u ovoj knjižari, nisam mogla da progovorim nijednu.

– Ovo je samo da im učinimo po volji – prošaputao je.

– Molim?

– Jedan član našeg kluba misli da nas nadziru.

Govorio je tako tiho da sam ga jedva čula. – Ovo je samo da ih zavaramo ako nas stvarno nadziru. Imam još dva primerka tvoje knjige. Jedan ću doneti sledećeg meseca, ali poslednji moj primerak nikad neće dobiti. Nikad.

Došlo mi je da zaplačem.

– Imaš li poruku? – upitao je.

– Poruku?

– Za klub.

– Oh. Ja... ovaj...

– Bilo koju?

– Hvala. – Ništa mi drugo nije palo na pamet, a i zaista sam im bila zahvalna.

– Hoćeš li da nas posetiš? – Mučio se da govori tiho.

– Ja... Ne mogu. Suviše je... *riskantno*. – Ali želela sam. Bože koliko sam želela!

– Razumem – kazao je. – Nisam znao da si još u kraju. Na društvenim mrežama pronela se bila priča da si se odselila u Grčku.

– Je li? Retko sam onlajn.

– Hoćete li da predate tu knjigu?

Oboje smo odskočili. Prodavačica je upirala prstom u *Tehnološku čudesnost*. – Vi ste poslednji – rekla je. Reda više nije bilo. Plastična kutija bila je puna knjiga. Klimnuo je glavom i bez reči pošao za njom. Gledala sam ga kako odlazi do pulta. Gledala ga kako predaje moju knjigu. Gledala ga kako napušta knjižaru i osvrće se ka meni s prstom na usnama kao maločas onaj šestogodišnji dečak.

Ja sam tad uzela jednu knjigu s police – prvu koju sam dohvatila, nisam je ni pogledala – platila je, pa otišla do bicikla i odvezla se kući. Spustila sam knjigu na kuhinjski pult kod crknutog frižidera. Pošla sam ka vratima, ali me je nešto zaustavilo, nešto što sam osetila i pre nego što sam to registrovala. Naglo sam se okrenula. Plavo-bela patika. Nije bila tu. Potražila sam je u smrdljivom frižideru, na podu, na prozorskoj dasci. Nestala je kao da nikad nije ni postojala.

Je li bila tu?

Jesam li ja to poludela?

Da li *ludim*?

Moram sad da odmorim ruku i da odspavam nekoliko sati. A onda ću vam ispričati o tome kako su knjige postale...

Subota, 3. novembar 2035. – 6.28

Pijem čaj „fini napitak“ bez mleka zato što mleka nema. Okrugla kesica staje u moju šolju kao da je za nju pravljena. Ukus čaja je zaista osvežavajući. Rano je, nije se još ni razdanilo. Sedim u krevetu, bez čaršava i s tri jastuka.

Knjige.

Dobro, ovako je počelo. Mrsko mi je da to stavim na papir, ali moram ako hoću da ispričam celu priču. Sažeću to, nadam se, na nekoliko stranica, kao đak pismeni zadatak, ali ima još mnogo toga. A i *to* ću izneti.

Samo moram polako da stignem do toga.

Nakon velikog uspona elektronskih knjiga posle 2010. papirna izdanja su se vratila na velika vrata. Vratili smo im se iz ljubavi prema sjajnim koricama, mirisu hartije, prilici da upoznamo pisca i tražimo mu da nam potpiše knjigu. Ljudi su masovno počeli da čitaju u periodu zaključavanja 2020. i 2021. Iako je u vreme pandemije kovida 19 umetnost bila finansijski zanemarena – pozorišta su se pozatvarala, a filmska produkcija stala – romani su opstali i trijumfovali. Njihova je popularnost porasla zbog ograničenosti zabave. Samo su nam oni ostali.

Međutim, krajem dvadesetih vlast je počela da se plaši njihove moći. Bila su to burna vremena, sa svetskom pandemijom,

klimatskim promenama, teškom finansijskom krizom, porastom ekstremizma u politici, ugnjetavanjem manjina i ukidanjem teško stečenih prava za hendikepirane i nebelce. Te su teme obrađivane u mnoštvu romana.

Među njima su se istakla četiri – „velika četvorka“, kako su ih prozvali.

Ta četiri romana prodana su u stotinu miliona primeraka samo u Velikoj Britaniji.

U *Završnim podešavanjima*, bestseleru Linde Harison iz 2028, fiktivni premijer je tokom smrtonosne svetske pandemije sprovodio politiku stvaranja kolektivnog imuniteta ne samo da bi odstranio stare i bolesne već i da bi dokrajčio stvaralačku industriju, zauvek je učutkao.

Potom su 2029. izašli *Vojska ljubavnika* Šeli Din i *Buntovnice* Kasandre Mej. Ovaj drugi roman je priča o ljubavi između dve žene iz suprotstavljenih partija, krajnje levičarske i krajnje desničarske. One su ujedinile anarhičnu naciju, a onda se jedna – ne ona na koju mislite – preokrenula i izdala svoju draganu prodavši njihovu priču, što je dovelo do konačnog ukidanja brojnih prava LGBTQ zajednice.

Radnja mog romana *Tehnološka čudesnost* odvija se u bolnici. To je prva knjiga koju sam napisala, u vreme teške patnje, ali je izdata tek posle pet godina i dva objavljena romana. Bila sam besna na to kako se vlast nosila sa pandemijom, besna što mi je virus odneo onog koga sam volela, zgrožena time što se najosetljivijim ljudima uskraćuje lečenje koje bi im spaslo život jer je vlada Nacionalnoj zdravstvenoj službi postavila nemoguće zahteve kako bi joj odobrila sredstva iz budžeta.

Napisala sam priču o fiktivnom medicinskom timu koji je smislio dve ekstremne ideje kako bi se došlo do neophodnih sredstava – politiku predoperativnog mortaliteta i politiku jedne smrti. Prema prvoj, pacijenti su morali da umru pre operacije kako bi smrtnost tokom operacije spala na nulu. Savršeno. Niko nije umirao na operacionom stolu. Finansiranje

je povećano. Prema drugoj, svaka porodica u Velikoj Britaniji mora da da jednog člana godišnje na eutanaziju, čime je znatno smanjen broj ljudi koji koriste usluge Nacionalne zdravstvene službe. Htela sam da ljudima predstavim ideju da i apsurdna i sramotna politika može da se sprovede u delo. Da im pokažem koliko je svet poludeo.

Moju je knjigu *Tajms* uporedio sa *Životinjskom farmom* i opisivao je kao „gnevnu, šokantnu, opčinjavajući i nužnu“, romani iz velike četvorke bili su bestseleri zato što su ih ljudi i voleli i mrzeli. Podelili su naciju, izazvali brojne rasprave na internetu i televiziji, rasprave koje su pak izazvale talas nasilnih protesta širom zemlje. Linda, Kas, Šeli i ja smo 2029. učestvovali u panel-diskusiji pod nazivom „Budućnost danas“, održanoj na Edinburškom festivalu knjiga. Pred sam kraj, osam članova novoosnovanog Antiknjiževnog pokreta zapalilo je šator. U požaru je povređeno šesnaest učesnika, a sve knjige su izgorele. Na čelu tog sve većeg pokreta bio je Ejd Vuds, kontroverzni novinar koji je otvoreno tvrdio da fikcija čini više štete nego koristi. Često je baš moju knjigu *Tehnološka čudesnost* navodio kao primer štetnosti, posebno nakon što je osvetnička rulja spalila tri bolnice, verujući da je fiktivni tim iz mog romana inspirisan stvarnim hirurzima.

Tako je počelo.

Vlada je iskoristila tu priliku da opravda svoju kampanju da se najpre cenzurišu romani u kojima se njena politika preispituje i naposletku uklone. Do sredine 2030-ih zabranjena je fikcija uopšte. Kako se tako nešto sprovede u delo, pitate se vi. Pa, najpre se puštaju lažni izveštaji o štetnom uticaju fikcije na decu. „Ugledni“ stručnjaci izjavljivali su kako je deci neophodno sistematično obrazovanje, a ne priče i bajke. Ejd Vuds, a potom i drugi, književnost su krivili za nasilne proteste i porast kriminala, posebno knjige poput naših.

Vlada je sigurno znala da će biti nemoguće kontrolisati sve knjige. Jedino rešenje? Zabrana fikcije.

Početak 2030. iz prodaje je povučeno na desetine hiljada romana. Male izdavačke kuće i samostalne knjižare su propale. Vladin argument je bio da reči „buntovnih pisaca“ zamagljuju „istinu“. Da to nije sloboda govora, već sloboda laganja, obmanjivanja i zavaravanja.

Završila sam karijeru kao pisac.

Danas se objavljuju samo naučna i dokumentarna dela: biografije, knjige o prirodnim naukama, o medicini, psihologiji, istoriji. To su divne knjige, ali potrebni su nam i romani.

Pogođene su čak i filmske i televizijske „priče“. S vremenom su zabranjeni svi izmišljeni prikazi, od sapunica do dramskih serija. Dozvoljene su samo rijaliti i dokumentarne emisije, kvizovi i takmičenja i vesti, a čak je i to strogo nadzirano.

Eto, ukratko.

Bilo je naravno trenutaka kad sam mislila da to ne može da se desi: kad su razne grupe protestovale; kad je neko ugledan javno branio fikciju; kad su se opozicione partije ujedinile i došle na korak od toga da promene zakon, ali su u poslednjem trenutku u tome sprečene; kad su u jednom dokumentarnom filmu prikazali blagotvorno dejstvo priča čitanih bolesnicima u terminalnoj fazi bolesti. Međutim, svi su ti protesti brzo utihnuli. I dalje se često naglas pitam: kako je moguće da se to desilo? A opet, kad pogledaš kroz istoriju, toliko se nepojmljivih događaja desilo, neljudskih stvari koje nismo mogli ni da zamislimo. Čovek to mora da doživi da bi poverovao.

I evo gde smo sad. Evo i mene – u krevetu. Sveska se polako popunjava, ruka me boli.

Nema poricanja.

Ovo je istina i ja...

Subota, 3. novembar 2035. – 10.28

Posle nekog vremena sam ustala i otišla u kuhinju. Na tren sam se ukopala u mestu i srce mi je zalupalo kad sam na pultu ugledala smeđi paket. Šta je to dođavola? Ko je to tu stavio? A onda sam se setila da sam prethodnog dana kupila knjigu u *SVIMknjigama* i da je nisam ni pogledala. Pristavila sam vodu za čaj, ubacila u šolju drugu od tri kesice koje sam dobila kao uzorak, pa uzela paket.

Otvorila sam ga i ugledala najnovije izdanje *Kratke povesti vremena* Stivena Hokinga. Tvrdokoričeno, sa srebrno-crnim koricama. Nasmešila sam se i prinela knjigu srcu. Jedna od malobrojnih knjiga koje volim a koje su preživle ovo ludilo. Možda ću je ponovo pročitati.

Otvorila sam sjajne korice. Nešto belo palo je na pod šušteći. Vizitkarta. Podigla sam je. U gornjem uglu bio je crno-beli crtež bebe što spava na oblaku s knjigom pod glavom. Na sredini je velikim masnim slovima pisalo: **PRIČE ZA LAKU NOĆ ZA NEMIRNE** (09887 555777). To me je zakopkalo i pomislila sam da uključim smartfon i okrenem broj...

Ne. Ne.

Uzela sam da čitam sitan tekst ispod, mičući usnama i talasajući nepomični vazduh u kuhinji:

*Srećan kraj je tu! Pozovite ovaj broj između šest po
podne i devet uveče
ako i dalje verujete u bajke i jedan od naših brojnih
pripovedača umiriće vaše
nemirno dete pričom po njegovom izboru i poslati ga u
prelepo carstvo snova.
(Ovom se broju ne može ući u trag i neće se pojaviti na
vašem računuu.)*

Nasmešila sam se. Od same pomisli na to da se izvalim na krevet i slušam nekoga kako mi čita priču kapci su mi otežali. Okrenula sam vizitkartu. U gornjem uglu bio je crno-beli crtež odrasle osobe koja čita iz velike knjige. Ispod je bilo još teksta.

*Ako i dalje verujete u bajke, potrebni ste nam.
Želite li da postanete pripovedač?
Da saznate više, nađite se s nama kod poslednje statue
u pet po podne drugog ponedeljka u mesecu.*

Ko je stavio ovu vizitkartu u knjigu?

Sigurno je nema u svakoj. Zatvorili bi *SVEknjige*.

Ako čitate detetu fikciju, socijalna služba mogla bi da sprovede punu istragu i da vam oduzme dete na neodređeno vreme. Komšinica Lora mi je ispričala horor-priču o osmogodišnjem sinu nekog poznanika koji je bio smešten u dom na šest meseci nakon što je njegov otac pronašao knjigu Roalda Dala na tavanu i uzeo da mu je čita u bašti, gde ga je neko čuo i prijavio.

Veliki lanac kao što su *SVEknjige* ne bi se izlagao riziku da ga povežu sa bilo čime što zagovara pričanje priča. To mora da je bila prodavačica. Sela sam za kuhinjski sto, para se izdizala iz mog crnog čaja, i pokušala da se setim ko me je juče uslužio. Žurno sam to obavila, na brzu ruku, jedva čekajući da odem. Bila je to devojka. S noktima obojenim u jarkozeleno. Samo se